

Bariş ve Eman Dini İřlam¹

1. Konunun Planı

- A. Bariş, Sulh, Eman
- B. Ayetlerde Bariş
- C. Hadislerde Bariş

2. Konunun Özet Sunumu

“Silm” (selm) ve “selâm” kökünden türeyen bir kelime olan İşlâm, “boyun eğmek, itaat etmek, bariş ve emniyet” gibi anlamlara gelmektedir. Silm, “bariş, güven”, selâm da “esenlik ve güvenlik” demektir. Böylece bariş, güven, emniyet, huzur ve mutluluk kelimelerinden oluşan temeller üzerine inşa edilen İşlâm; kargaşa, çatışma, terör ve savaş ortamı yerine, huzur, mutluluk, karşılıklı saygı ve güven ortamını temin etmeyi amaçlamaktadır.

Kur'an-ı Kerim'de uzlaşmayı ifade etmek üzere İşlâm kavramına ek olarak sulh ve ahit kavramlarına da yer verilmiştir. Barişmak, anlaşmak ve bariş demek olan “sulh” kelimesi Kur'an'da çok sık geçer. Bir ayette karı kocanın aralarındaki anlaşmazlığa son verip barişmalarının söz konusu olduğu durumlarda; sulhun daha hayırlı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca kişinin kendi durumunu düzeltmesi, savaşan tarafların arasını düzeltme ve kardeşler arasını düzeltme gibi durumlar için de sulh sözcüğü kullanılmış, böylece insanın Rabbiyle, kendisiyle, içinde yaşadığı toplumla hatta düşmanları ile bile barişık olması gerektiği mesajı verilmiştir.

Birine söz verme, taahhütte bulunma, anlaşma yapma ve vaad etme gibi anlamlara gelen “ahit” kelimesiyle de Allah'la kulları arasında yapılan karşılıklı ahitleşmeden bahsedilmiş ve bu ahdin bozulmaması istenmiştir. Ayrıca ahitlerine bağlı kalanlara büyük mükâfatlar vaad edilmiş, ahdini yerine getirmeyenler bozguncu olarak nitelendirilmiştir.

Kur'an'da selâm, sulh ve ahit kavramlarıyla insanlığın dikkatini barişa çeken Yüce Allah'ın isimlerinden birisi de “es-Selâm”dır. Yüce Yaratıcı bariş ve esenlik kaynağıdır. Kur'an-ı Kerim'de:

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ
سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

“O, kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır; egemenliğin mutlak sahibidir, her türlü eksiklikten uzaktır, esenlik verendir, güven sağlayan ve kendisine güvenilendir, görüp gözeten ve yönetendir, üstündür, iradesine sınır yoktur, büyüklükte eşi olmayandır. Allah onların yakıştırdıkları ortaklardan tamamıyla münezzehtir.” buyrulur.²

عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا سَلَّمَ قَالَ: “اللَّهُمَّ! أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ.”

¹ Bu vaaz projesi, Horasan Müftülüğü İlçe Vaizi Gülay Coşkun tarafından hazırlanmıştır.

² Haşr Suresi – 23

cennette de aynı özelliğin devam ettirildiği düşünülebilir. Her ne olursa olsun İslâm Dininde "barış" sadece dünyada değil, her iki cihanda da lüzumludur.

Yüce Allah, cennete "Güvenlik ve Barış Yurdu" adını vermiş, cennetin barış yapılarak kazanılabileceğine imada bulunmuştur. Bunun yanında cennetin kendine özgü özellikleri itibarıyla barış yurdu olarak nitelenmesi, dünyada barışın mahiyetini tanıtmak açısından da fevkalade önemi haiz bir ifadedir. Kur'an-ı Kerîm'de şöyle buyurulmaktadır:

وَاللّٰهُ يَدْعُوْا اِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِيْ مَنْ يَّشَاءُ اِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ

“Allah esenlik yurduna çağırıyor ve dilediğini doğru yola iletiyor.”⁷

Barış anlamına gelen selam kelimesinin Allah'ın isimlerinden biri olması, İslâm'da barışın önemini ifade etmek bakımından çok anlamlıdır. Bu anlaşıldığı ve özümseildiği zaman İslâm Dininin barışa verdiği önem, daha iyi anlaşılacaktır.

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerîm'de bütün inananların barışa girmelerini istemiş ve: **“Ey iman edenler! Hep birden barışa girin. Sakın şeytanın peşinden gitmeyin; çünkü o, apaçık düşmanınızdır.”⁸** buyurmuştur. Bu Ayet-i Kerime'de Yüce Allah, bütün inananları kesin bir ifade ile barışa çağırmakta, barışın dışında bir yola başvurma'nın düşman olan şeytanın peşinden gitmek olduğuna işaret etmekte ve inananların şeytanın peşinden gitmemelerini istemektedir. Barışın lüzumuna inanarak barış yapmanın yanında sadece Yüce Allah'ın emri olduğu için inanan insanların bu emri yerine getirmesinin bir vecibe olması açısından bir değerlendirme yapıldığı zaman barış yapmak sade, tabîî, külfetsiz ve kolay bir iş olacaktır. Zira barış, bir Müslüman'ın inandığı, ibadet kabul ettiği ve meleke edinmiş olduğu bir iş olarak kolaylıkla yaptığı ve yaşattığı en önemli özelliklerinden biridir. Artık insanda yeni tanıştığı bir şeyi yapmanın zorluk ve sıkıntısı yoktur. İslâm'da barış, kuru bir dava değil, her vicdanda yerini bulmuş, insanın yönünü tayin eden ulaşmayı ve yaşatmayı hedeflediği bir değerdir. Bu nedenle bütün inananları barışa çağırarak ve barışı beşerî münasebetlerde vazgeçilmez temel esas kabul edip onu bir ahlak ve bir meleke olarak insan hayatına sokan tek din İslâm'dır.

Diğer dinlerin, ya da felsefî ekollerin isimleri mensup olduğu peygamber ve kurucusuyla özdeşken, sadece İslam daha baştan adını “sulh”, “güvenlik”, “esenlik” ve “barış”dan almaktadır. Hıristiyanlık için İsevî, Yahudilik için Musevî denilmesinin yanı sıra, Hinduizm, Konfüçyanizm, Maniheizm, Budizm vb. akımlar da bu söylenenlere birer örnek teşkil etmektedir. Bu hâliyle dahi İslam'ı savaş ve terör ile anılır hâle getirmek, onunla bütünleştirmek insafla bağdaşır bir durum olamaz. Çünkü genelde ilahî dinlerin hepsi, özelde ise İslam, dünyayı insana zindan etmek, yaşanmaz hâle getirmek için değil, huzur ve güvenlik içinde yaşamak için gönderilmiştir.

Hiç şüphesiz, her din ve düşünce akımında yanlış yapanlar, hatalı davrananlar ve hatta kendi çıkarları için dinlerin kutsal saydığı kavramları istismar edenler olabilir. Ancak buradan hareketle herhangi bir dini, özellikle de adında sevgi, barış, selamet ve esenlik bulunan İslam'ı topyekûn mahkûm etmek insaflı bir yaklaşım olamaz. Öyleyse dinimizde esas olan savaş değil barıştır. Savaş ancak arızî durumlarda söz konusudur. Eğer yurdunuz bir başka güç tarafından işgale uğramış, haksız yere insanların yurtlarından çıkarılmaktaysa, tüm barış yolları denenmiş, bundan bir netice alınamamışsa o durumda kurallarına riayet etmek şartıyla,

⁷ Yûnus Suresi – 25

⁸ Bakara Suresi – 208

sınırlı bir savaşa izin verilebilir. Çünkü İslam medeniyetinin en görkemli, en etkin ve en verimli dönemleri, savaş ortamının değil barış ortamının ürünüdür. Hz. Muhammed de zaman zaman savaşmak zorunda kalmasına rağmen İslâm'ı kılıç yoluyla zorla yaymamış, gönüllere girerek insanlığa tebliğ etmiştir. Kur'ân'ın ifadesiyle **“Dinde zorlama yoktur.”**⁹ İmân da dil ile ikrar, kalp ile tasdiktir. Zorlama ile bir kimsenin Mü'min değil, ancak münâfık olabileceğini de en iyi Hz. Peygamber bilmekteydi.

Bilindiği gibi insan toplumsal ve medeni bir varlıktır. Yani, kendi başına yaşayamaz; başka insanlarla yaşamaya ve onlarla yardımlaşmaya mecbur, muhtaç hatta mahkûmdur. Bu da fert ve cemiyetler arası uzlaşma, barış, hoşgörü ve farklılıklarla beraber dostluk içinde yaşamayı, kaynaşmayı gerektirmektedir. Günümüzde gittikçe küçülen, bir o kadar da küresel hâle gelen bir dünyada yaşıyoruz. İçinde yaşadığımız bu çağda onca soruna rağmen hiçbir toplum tek başına bunların üstesinden gelebilecek durumda değildir. Dünyanın içinde bulunduğu açlık, kuraklık, silahlanma, terör vb. pek çok sorun ister istemez tüm toplumları birbiriyle ilişki kurmaya, birbirinin desteğini almaya zorlamaktadır. O nedenle, dinimiz kendisine uzatılan eli boş çevirmez, onu karşılıksız bırakmaz.

İslam dininde gerek fertler gerekse toplumsal bağlamda barışı bozacak insanları kin ve nefrete sevk edecek bazı şeylerin haram kılınması da bu amaca yöneliktir. Bu cümleden olarak, anlaşmazlık ve düşmanlıklara sebep olan gıybet, dedikodu, kin, haset ve başkalarının mallarını gayr-i meşru yollarla yemek kesin olarak yasaklanmış; affetmek, hoş görmek ise tavsiye edilmiştir. İşte tüm bunlarla dinimiz, insanları anlaşmazlık ve düşmanlıklardan kurtarmayı, bunun yerine sulhu yani, insanların arasını düzeltmeyi ve bu sayede huzurlu bir toplum kurmayı amaçlamıştır. Nitekim Âyet-i kerime bu durumu gayet güzel bir biçimde izah etmektedir: **“Eğer müminlerden iki grup birbiriyle kavgaya tutuşursa hemen aralarını düzeltin; ikisinden biri diğerinin hakkına tecavüz etmiş olursa -Allah'ın emrine geri dönünceye kadar- haksızlığa sapanlara karşı savaşın; dönerlerse aralarındaki anlaşmazlığı adaletle çözüme bağlayın ve herkese hakkını verin. Allah hakkı yerine getirenleri sever. Müminler ancak kardeşirler, öyleyse iki kardeşinizin arasını düzeltin, Allah'a itaatsizlikten sakının ki rahmetine mazhar olasınız.”**¹⁰

Farklı din ve inanç gruplarının barış ve huzur ortamında yaşam sürmesini hedefleyen dinimiz, Müslümanlar arasındaki ilişkilerin ise, din kardeşliği çerçevesinde şekillenmesini istemektedir. Bundan dolayı Allah Resûlü Medine'ye hicret eder etmez ilk iş olarak Ensar'la Muhacir'leri kardeş ilân etmiştir. Ayrıca yıllarca aralarında kan davaları olan Medine'nim iki büyük kabilesi Evs ve Hazrec'i de İslam'ın gönüllere hitap eden sevgi anlayışıyla kardeş olarak birbirine kenetlemiştir.

Bu hususu Kur'an şu şekilde ifade eder: **“Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı yapışın; bölünüp parçalanmayın. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz birbirinize düşman idiniz de Allah gönüllerinizi birleştirdi ve O'nun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. Siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi Allah kurtarmıştı. İşte Allah size âyetlerini böyle açıklıyor ki doğru yolu bulasınız.”**¹¹

Böylelikle Yüce Allah ve onun yeryüzündeki Rahmet Elçisi yıllarca süren savaşları, çatışmaları, kavgaları, akan kanları ve gözyaşlarını İslam'ın kardeşlik anlayışıyla sona erdirmiştir. Dinimiz tüm inananların kardeş olduğunu ilân etmiş, bu kardeşliği pekiştirecek işleri yapmalarını inananlardan istemiştir.

⁹ Bakara Suresi – 256

¹⁰ Hucurât Suresi – 9, 10

¹¹ Âl-i İmrân Suresi – 103

Bütün bunlar muvacehesinde insanlığın refahı, huzuru; çatışmada değil barıştadır. İhtilâfta değil ittifaktır. Bundan dolayı tüm dünya halkları, dili, dini, rengi, ırkı her ne olursa olsun barış için, insanca yaşam için, hak, hukuk, adalet için el ele vermeli medeniyetlerin barış ekseninde ittifakını gerçekleştirmelidir. Yaratılanı Yaratan’dan ötürü sevmeye anlayışında buluşulmalıdır. Zulme, zorbalığa, haydutluğa hep beraber karşı durulmalıdır. Gelecek nesillerin kan ve gözyaşıyla yetişmeleri istenmiyorsa insanoğlu barış ve karşılıklı saygı anlayışını inşa etmek zorundadır. Yeryüzünün şerefli halifesi düşmanlık üretme ve düşman arama peşinde koşmamalı Allah Resulünün şu çağrısına kulak vermelidir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَسَلُّوْا اللَّهَ الْعَافِيَةَ...”

Abdullah b. Amr’dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Düşmanla karşılaşmayı dilemeyin. Allah’tan afiyet isteyin...”¹²

3. Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler

• اٰذِنَ لِلَّذِيْنَ يُقَاتِلُوْنَ بِاَنَّهُمْ ظَلَمُوْا وَاِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيْرٌ ﴿٣٩﴾
الَّذِيْنَ اُخْرِجُوْا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ اِلَّا اَنْ يَقُوْلُوْا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْ لَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَّهَدَمْتُ صَوَامِعُ وَبِيْعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذَكَّرُ فِيْهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيْرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ اِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيْزٌ ﴿٤٠﴾

Saldırıya uğrayanlara zulme mâruz kaldıkları için savaş izni verildi. Allah onları muzaffer kılmaya elbette kadirdir. (39)

Onlar sırf “Rabbimiz Allah’tır” dediklerinden dolayı haksız yere yurtlarından çıkarılmış kimselerdir. Eğer Allah’ın, insanların bir kısmıyla diğer kısmını engellemesi olmasaydı, manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler -ki oralarda Allah’ın adı çokça anılır- yıkılır giderdi. Allah kendi dinine yardım edenlere muhakkak yardım edecektir. Kuşkusuz Allah güçlüdür, mutlak galiptir. (40)¹³

• وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُوْنَ فِي سَبِيْلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِيْنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِيْنَ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا اَخْرِجْنَا مِنْ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ اَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَّنَا مِنْ لَّدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَّنَا مِنْ لَّدُنْكَ نَصِيْرًا ﴿٧٥﴾

Size ne oldu da Allah yolunda ve “Rabbimiz, bizi halkı zalim olan bu şehirden çıkar, bize tarafından bir sahip gönder, bize katından bir yardımcı yolla!” diyen çaresiz erkekler, kadınlar ve çocuklar uğrunda savaşmıyorsunuz?

¹² Dârimî, Siyer, 6; Buhârî, Temennî, 8

¹³ Hac Suresi – 39-40

- مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعَدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ ﴿٣٢﴾

İşte bundan dolayı İsrâiloğulları'na şöyle yazmıştık: “Bir cana kıymaya veya yeryüzünde fesat çıkarmaya karşılık olması dışında, kim bir kimseyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir can kurtarırsa bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur.” Şüphesiz peygamberlerimiz onlara apaçık deliller getirdiler. Ama bundan sonra da onların çoğu yeryüzünde taşkınlık göstermektedirler.¹⁴

- وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾

Ve eğer müşriklerden biri senden korunma isterse, Allah'ın sözünü duymasına fırsat vermek için onu koruma altına al; sonra onu kendi güvenlik bölgesine ulaştır. Bu uygulama, onların bilmeyen bir topluluk olmalarından dolayıdır.¹⁵

4. Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: “لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَسَلُّوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ...”

Abdullah b. Amr'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Düşmanla karşılaşmayı dilemeyin. Allah'tan afiyet isteyin...”¹⁶

- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: “أَلَا مَنْ قَتَلَ نَفْسًا مُعَاهِدَةً لَهُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ فَقَدْ أَخْفَرَ بِذِمَّةِ اللَّهِ فَلَا يَرِخَ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ...”

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Bilesiniz ki! Kim Allah'ın ve Resûlü'nün güvencesi altında bulunan anlaşmalı bir kimseyi öldürürse, Allah'a verdiği sözü bozmuş olur ve cennetin kokusunu dahi alamaz.”¹⁷

- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَنَّ أَهْلَ قُبَاءٍ اقْتَتَلُوا حَتَّى تَرَامُوا بِالْحِجَارَةِ، فَأُخْبِرَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِذَلِكَ فَقَالَ: “إِذْهَبُوا بِنَا نُصْلِحْ بَيْنَهُمْ.”

¹⁴ Mâide Suresi – 32

¹⁵ Tevbe Suresi – 6

¹⁶ Dârimî, Siyer, 6; Buhârî, Temennî, 8

¹⁷ Tirmizî, Diyât, 11

Sehl b. Sa'd (ra) anlatıyor: “Kubâhılar birbirleriyle (taşlı sopalı) kavga ettiler. Kendisine bu olay haber verilince Allah Resûlü (sav) hemen, "Haydi gidelim de onları barıştıralım." buyurdu.”¹⁸

• عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا سَلَّمَ قَالَ «اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

Hız. Âişe'den nakledildiğine göre, Allah Resûlü günde beş vakit namazın sonunda selâm verdiğinde, “Allâhümme ente's-selâmü ve minke's-selâm, tebârekte yâ ze'l-celâli ve'l-ikrâm.” (Allah'ım! Sen barış ve esenliksin ve barış ve esenlik senden gelir. Yücelik ve ikram sahibi olan Allah'ım! Sen ne mübareksin.) diyerek Allah'ı bu ismi ile tesbih ederdi.¹⁹

5. Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar

- DİA “İslâm”, “Sulh”, “Eman” Maddeleri
- Hadislerle İslam, “Selâmlaşma: Aranızda Selâmı Yayın” – Cilt 4 Sayfa 355
- Hadislerle İslam, “Barış: Selâm ve Esenlik” – Cilt 4 Sayfa 431
- Hadislerle İslam, “Savaş Hukuku: Barış Esastır” – Cilt 4 Sayfa 483
- Komisyon, Şiddet Karşısında İslam, Ankara: DİB Yayınları.
E-Kitap: https://yayin.diyanet.gov.tr/File/Download?path=342_1.pdf&id=342
- Prof. Dr. Servet Armağan, İslam Hukukunda Temel Hak ve Hürriyetler, Ankara: DİB Yayınları.
E-Kitap: https://yayin.diyanet.gov.tr/File/Download?path=4149_1.pdf&id=4149
- Komisyon, İslam Ahlakı Temel Konular Güncel Yorumlar, Ankara: DİB Yayınları.
E-Kitap: https://yayin.diyanet.gov.tr/File/Download?path=4148_1.pdf&id=4148
- Dr. Yüksel Salman, İntihar ve Töre Cinayetleri Bağlamında Sosyal Sorunlar ve İslam, Ankara: DİB Yayınları.
E-Kitap: https://yayin.diyanet.gov.tr/File/Download?path=4139_1.pdf&id=4139

¹⁸ Buhârî, Sulh, 3

¹⁹ Ebû Dâvûd, Vitr, 25